

Za ohranjanje narave kmetom več denarja

Vlada Republike Slovenije je v 2015 sprejela Program upravljanja območij Natura 2000 (PUN) za obdobje 2015–2020. Za kmete so sredstva za ohranjanje narave dostopna v shemi KOPOP iz Programu razvoja podeželja (PRP).

Na območju Natura 2000 Goričko je pričakovano varstvo za 38 živalskih vrst in 7 tipov življenjskih okolij. Vrste in življenjska okolja so vezani na tradicionalno rabo kulturne krajine, ki je preplet gozda, travnikov, njiv, visokodebelnih sadovnjakov, mejic in voda. K varstvu narave lahko le delno prispevamo z aktivnostmi v projektih, kot je projekt Gorički travniki. Večletno in trajno ohranjanje narave bo doseženo z ustrežno rabo kulturne krajine celotnega območja. Ena od možnosti je vključevanje kmetij v ustrezne ukrepe kmetijsko-okoljsko-podnebnih plačil (KOPOP).

Vključevanje v KOPOP je prostovoljno

Ukrepi KOPOP so namenjeni spodbujanju in ohranjanju nadstandardne kmetijske prakse, ki pri gospodarjenju s kmetijskimi zemljišči prispevajo k ohranjanju pestrosti živih

bitij in krajine, vodnih virov ter se prilagajajo podnebnim spremembam. Za vstop v ukrep mora kmetijsko gospodarstvo (KMG) izpolnjevati pogoje upravičenosti. Travnike na Goričkem lahko lastniki vključijo v ukrep Trajno travinje ter naravovarstvena ukrepa za varstvo metuljev (MET) ali varstvo habitatov (HAB). Prekrivanje KP Goričko in območja Natura 2000 je v primerjavi z drugimi območji ugodno predvsem pri možnosti pridobivanja sredstev iz ukrepa MET.

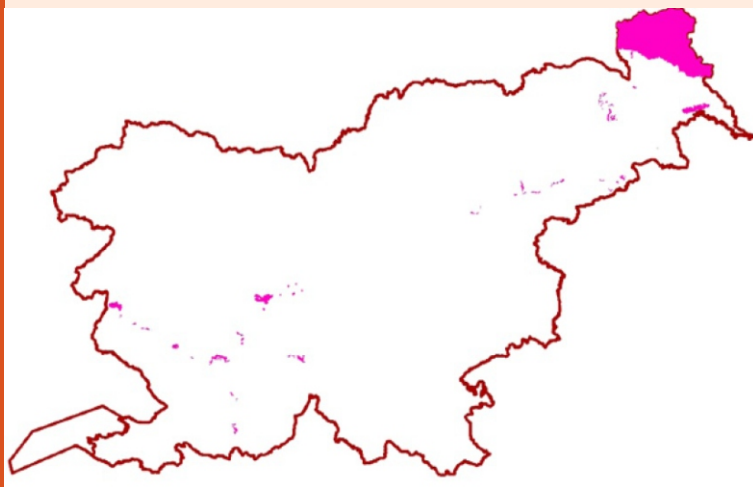
Zbirne vloge za vključevanje v KOPOP ukrepe bodo kmetje lahko oddali med 2. 3. in 15. 5.2016.

S košnjo ohranjamo pestrost travnikov

Travniki so izredno pomembni nosilci biotske pestrosti, katerih obstoj je odvisen od človekove rabe. Odstranitev odkošene trave povečuje pestrost živalskih in rastlinskih vrst.

Na Goričkem se soočamo z izgubo travnikov predvsem zaradi opuščanja rabe. Posledično se travniki zaraščajo. Sprva se v procesu zaraščanja pestrost živih bitij poveča in po nekaj letih močno upade. Osrednja aktivnost projekta je košnja, odstranitev lesne zarasti in tujerodnih invazivnih rastlin, ki so se na Goričko nekontrolirano razširile ali jih je prinesel človek.

Na karti RS so označena območja, kjer kmetje lahko uveljavljajo ukrep MET. Goričko nedvomno izstopa.

Vir: www.program-podezelja.si

Naj travnik v letu 2015

Letos je akcija Naj travnik v Krajinskem parku Goričko potekala v okviru projekta Gorički travniki. Naj travnik ima Ana Gašpar v Čepincih. Na drugo mesto se je uvrstil travnik v lasti Štefana Turnerja in v upravljanju Elise Horvat v Selu. Tretji Naj travnik ima Alojz Grah v Gornjih Petrovcih.

Akcija je potekala v sodelovanju s KGZS - KGZ Murska Sobota. Na zmagovalnem travniku v lasti Ane Gašpar iz Čepincev je bilo opaženih največ različnih vrst rastlin. Dodano vrednost travniku dajejo stare sorte jablan, ki so pomemben življenjski prostor redkim pticam. Za košnjo travnika uporabljajo strižno kosilnico, ki poškoduje najmanj travniških živali. Travnika ne gnojijo. Od letos so lastniki vključeni v KOPOP, namenjenim ohranjanju metuljev. Letos je pri izboru sodelovalo 10 lastnikov s 13 travniki. Za vzdrževanje in upoštevanje nasvetov za ohranjanje biotske pestrosti na travnikih, si lastniki zaslužijo pohvalo.

Veliki skoviki s pomembno nalogo

Poleti je bila izvedena raziskava, katere izsledki bodo pokazali ključna mesta hranjenja velikega skovika. Številčnost naše edine selivke med sovami je v zadnjih 15 letih na Goričkem močno upadla. Varstvo vrste bo poslej lahko učinkovitejše.

Raziskavo je izvedlo Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS). V začetku julija so na hrbtih petih velikih skovikov namestili GPS zapisovalnike podatkov. Naprava je nato približno en teden zapisovala GPS koordinate lokacij, kjer so se gibale ptice. Nato so iste sove ponovno ujeli, jim sneli naprave in pregledali zapisane podatke. Prvi rezultati kažejo, da so hrano lovile iz mejic in gozdnih robov tudi 3 km od gnezda. V preteklih raziskavah je bilo ugotovljeno, da se skoviki najpogosteje prehranjujejo s kobilicami, bramorji in nočnimi metulji.

V gnezdilnicah smo našli

Ob pregledu 100 gnezdilnic je veliki skovik gnezdil v 9, kasneje je iz 7 uspešno poletelo 18 mladičev. V drugih so gnezdili skorci (32), velike sinice (9), smrdokavre (3), brglez (2) in poljski vrabec (2).

Zorica Ž. iz Markovcev z mladičem velikega skovika, ki je gnezdil v njenem sadovnjaku.

Skovikinja Hera med nameščanjem zapisovalnika GPS podatkov.

Obisk predstavnikov Vlade RS

Septembra sta v sklopu obiska vlade v Pomurju, Javni zavod Krajinski park Goričko, obiskala minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, mag. Dejan Židan in državna sekretarka Lidija Stebernak iz Ministrstva za okolje in prostor. Posebna pozornost je bila namenjena projektu Gorički travniki.

Ob tej priložnosti smo gostom predstavili projekt Gorički travniki, s katerim prispevamo k ohranjanju biotske pestrosti travnikov. Skupaj smo si v Vidoncih ogledali izvajanje varstvenih ukrepov. Tako so se gostje na lastne oči prepričali, da se košnja izvaja na opuščeni in zaraščeni travnikih, ki se nahajajo na težko dostopnih predelih. Spregovorili smo o vzrokih opuščanja travnikov, ki so posledica staranja prebivalstva, dela v tujini in opuščanja živinoreje. Primerno rešitev vidimo v ohranjanju travnikov in pašnikov s ponovnim oživljanjem živinoreje (goveda ali drobnice) v obliki pašnih skupnosti ali v združevanju travnikov v večja območja pašnikov. Sogovorniki smo bili enotnega mnenja, da je potrebno osveščati kmetovalce o možnostih drugačnih načinov uporabe travne biomase, kot sta kompost in bioogljje.

Predstavniki Vlade RS in JZ KPG

Prvi popis prepelice na Goričkem

V letu 2015 so bile popisane prepelice, ki gnezdiijo na Goričkem. Ocenjeno je bilo, da tu živi 60 - 90 pojočih samcev. Vrsta je, podobno kot druge ptice kulturne krajine na Goričkem, v zadnjih letih doživela velik številčni upad. Prepelica se večinoma pojavlja v prahi, žitnih njivah in nekošenih travnikih. Vzroki, da na Goričkem vedno redkeje slišimo prepelico, so v spremembi načina kmetovanja, kot je sočasna žetev na velikih površinah, povečanje njiv s koruzo ali sojo ter prepogosta košnja travnikov. Eden od razlogov je tudi lov na ptice med njihovo selitvijo.

Prepelica (Coturnix coturnix)

Naša najmanjša poljska kura zraste do 19 cm in tehta do 150 g. Je selivka na dolge razdalje.

S travnikov ne dobimo le trave

Travniki, zlasti ekstenzivni, so eno izmed najbolj ogroženih življenjskih okolij v Evropi in v Sloveniji. Zato jim posvečamo večjo pozornost. Primarna vloga travnikov je pridobivanje krme za živino, vendar se zaradi opuščanja živinoreje ta vloga zmanjšuje. Odvečno travno biomaso lahko predelamo v kakovosten kompost, s katerim obogatimo tla vrtov in njiv s humusom. Hkrati so travniki pomemben vir za pašo čebel in drugih žuželk, ki oprahujejo sadno drevje, kmetijske kulture in vrtnine. Vrsto bogati travniki so nosilci raznolikosti živih bitij, ki je nujna za nemoteno in celovito delovanje ekosistema, katerega del smo tudi ljudje.

Naredite si svojo kompost

Kompost naredite iz rastlinskih ostankov, ki jim primešate gnoj. Kompostni kup mora biti rahlo vlažen in prezračen, zato je pomembno, da ni prevelik ali previsok. Občasno ga premešajte. Na začetku kompostiranja ga pokrijete s slamo ali suhim listjem, s čimer boste pospešili mikrobiološko razgradnjo.

Močvirski svišč

(*Gentiana pneumonanthe*)
Izredno redka cvetlica mokrotnih travnikov, ki pospešeno izginja zaradi izsuševanja, gnojenja, preoravanja in zaraščanja travnikov.

Strašničin mravljiščar

(*Phengaris teleius*)
Redka in močno ogrožena vrsta metulja je ena izmed ciljnih vrst projekta. Razvoj metuljev je izključno vezan na zdravilno strašnico, s katero se hranijo njegove ličinke - gosnice. V kasnejšem razvoju rdeče mravlje odnesejo gosnice v mravljišča, kjer se gosnice pričnejo hraniti z ličinkami mravelj. Za varstvo metulja je najpomembnejše, da košnja travnikov z zdravilno strašnico ne poteka, ko se na rastlinah razvijajo gosnice.

Zdravilna strašnica

(*Sanguisorba officinalis*)
Rastlino z značilno pernato sestavljenimi listi najdemo na nižinskih travnikih. Na vrhu do 1 m visoke cvetlice so številni rdeči cvetovi, v katere svoja jajčeca odloži dve vrsti ogroženih metuljev mravljiščarjev. Zaradi tega travnikov, kjer uspeva, ne kosimo med 15. 6. in 30. 8.

Pozitivni učinki košnje že vidni

Košnja in obnova travnikov se je zaključila. Med junijem in novembrom 2015 smo pokosili, odstranili grmovno in lesno zarast ter tujerodne invazivne rastline na več kot 60 ha travnikov v 8 parkovnih občinah, v 25 katastrskih občinah in na 315 parcelah.

Pred začetkom košnje smo glede na tip in stanje travnika pripravili načrt košnje. Z namenom izboljšanja razmer za dve vrsti ogroženih metuljev, smo najprej pokosili travnike, kjer uspeva rastlina zdravilna strašnica. Ukrep se je že čez dober mesec pokazal kot zelo uspešen, saj je košnja in odstranjenost biomasa spodbudila rast zdravilne strašnice. V juliju so na obnovljenih travnikih v velikem številu letali metulji, predvsem ogroženi vrsti strašničnega in temnega mravljiščarja.

V oktobru smo zaposleni v JZ KPG izvedli tri delovne akcije ročnega odstrajevanja pokošene travne biomase s travnikov, kjer strojna odstranitev zaradi strmega terena ni bila mogoča.

Ali ste vedeli?

Gnojenje, apnenje in osuševanje travnikov povzroči trajno spremembo vrstne sestave rastlin in povzroči izginitje redkih vrst rastlin, kot so divje orhideje, svišči, klinčki, narcise ter perunike. Gnojenju vrstno bogatih suhih ali mokrih travnikov se raje izognimo.

V primerjavi s prejšnjimi leti se smrdokavre ali upkaši očitno vračajo v ista gnezdišča, čeprav ne gre vedno za iste ptice.

Maja je v Selu potekalo Srednjeevropsko tekmovanje v košnji z ročno koso. Tekmovalci in tekmovalke so se pomerili v košnji z ročno koso, nekateri tudi v košnji s strižno kosilnico.

V okviru projekta Gorički travniki poteka vzorčenje kemijskih lastnosti tal z namenom ugotavljanja, kateri tipi travnikov so najbolj nagnjeni k zaraščanju s tujerodno invazivno vrsto, orjaško zlato rozgo (*Solidago gigantea*).

Raziskava travnikov kaže, da so nižinski ekstenzivni travniki še dokaj pogosti in dobro ohranjeni, slabše kaže suhim in vlažnim travnikom.

Projekt Gorički travniki smo predstavili tudi na 53. mednarodnem kmetijsko-živilskem sejmu v Gornji Radgoni.

V okviru projekta nastaja dokumentarni film o življenju in delu na Goričkih travnikih, ki bo na ogled v začetku prihodnjega leta.

Predstavitve projekta

Projekt predstavljamo na prireditvah. O pomenu travnikov in naravi prijazni rabi le-teh smo javnost osveščali na Srednjeevropskem tekmovanju z ročno koso v Selu in sejmu AGRA v G. Radgoni.

Ozki vretenec (*Vertigo angustior*)
Zelo majhen polž, ki ga najdete na mokrotnih travnikih, je velik do 1,8 mm.

Otroci so spoznavali goričke travnike

V začetku poletja smo za otroke goričkih vrtcev in OŠ izvedli več naravoslovnih dni. Raziskovali smo travnike in njihove prebivalce. Otroci Vrtca Gornji Petrovci so podrobneje spoznali travniške živali.

Včasih kosa ni dovolj

Košnja in čiščenje zaraščenih travnikov sta naporna. Stroje povsod ne moremo uporabiti in delo je potrebno opraviti ročno. Delovna akcija prispeva h krepitvi kolektivne zavesti.

NOVEMBER 2015

ŠTEVILKA 1

www.travniki.park-goricko.info

Projekt Gorički travniki

Javni zavod Krajinski park Goričko (JZ KPG) nadaljuje s prizadevanji za ohranitev ekstenzivnih* travnikov in zmanjšanje deleža zaraščajočih travniških površin v Krajinskem parku Goričko.

V letu 2015 je JZ KPG v sodelovanju s partnerji; Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije - KGZ Murska Sobota, Društvom za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS), Fakulteto za naravoslovje in matematiko Univerze v Mariboru ter s podjetjem CERO Puconci, pridobil sredstva iz Programa Finančnega mehanizma EGP 2009–2014 v vrednosti 280.466,31 EUR za izvedbo projekta *Učinkovito upravljanje z ekstenzivnimi travniki na območju Natura 2000** Goričko ali krajše *Gorički travniki*. Projekt se je začel v marcu 2015 in bo trajal do konca maja 2016. Cilj projekta je učinkovitejše upravljanje s tremi travniškimi Natura 2000 habitatnimi tipi*, tremi travniškimi vrstami metuljev in velikim skovikom. Za doseganje cilja izvajamo varstvene ukrepe, kot sta košnja in obnova travnikov, osveščamo različne ciljne skupine in izvajamo ekološke raziskave za pripravo smernic varstva travnikov v prihodnje. V Novičniku predstavljamo nekatere izvedene aktivnosti.

***ekstenzivni travnik** - do 2x letno košen in negojen travnik

***habitatni tip** - skupina rastlin in živali, ki se pojavlja skupaj na določenem tipu tal (npr. kisla tla z orhidejami)

***Območja Natura 2000** - evropsko omrežje območij, za katere so se države EU odločile, da jih varujejo. Goričko je v celoti varovano kot območje Natura 2000. Poleg tega je zavarovano še kot Krajinski park.

REPUBLIKA SLOVENIJA
SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA RAZVOJ
IN EVROPSKO KOHEZIJSKO POLITIKO

GORIČKI TRAVNIKI

Goričko brez travnikov?

Si predstavljate Goričko brez travnikov in travniških sadovnjakov? Ne? In vendar, Goričko, ta starodavna kulturna krajina hitro izgublja ta, od človeka ustvarjena, življenjska okolja.

Travišča, mokrotna v dolinah ali suha na strminah, so nastala z rabo tal za zadovoljevanje potreb ljudi po hrani. To smo do nedavnega pridelovali pretežno ob pomoči domačih živali, ki so nam poleg tega dajale še mleko, meso, kožo, volno in gnoj. Toda ali je travnik kaj več kot le krma za živali? Kakšne so njegove druge dobrobiti ali t.i. ekosistemske koristi? Slednje nedvomno obstajajo, sicer si evropske razvojne politike ne bi prizadevale za njihovo ohranjanje s ciljem »Zaustaviti izgubo biotske raznovrstnosti«.

Spomnimo se, kako smo kot otroci tekali po travnikih, nabirali rože, opazovali metulje, čebele in ptice. Kako smo se igrali na pokošenih travnikih in se skrivali za kopicami dišečega sena ter plezali po starih jablanah. In kako smo zaljubljeni ponoči v dvoje opazovali zvezde ob petju črčkov. Vse to nam dajejo travniki, brezplačno.

Večji zaslužek žene kmetovalce k uporabi velikih strojev in kemičnih sredstev za hitro in lažnejšo pridelavo krme na njivi in k reji živali v hlevih. Toda ali smo se zaradi tega pripravljani v prihodnje odpovedati cvetočim travnikom in naše zanamce prikrajšati za naše spomine? Upam, da ne. Zaposleni v JZ KP Goričko se trudimo izpolnjevati zaupano poslanstvo Vlade Republike Slovenije pri ohranjanju narave in nenehno iščemo prilike za izvedbo primernih ukrepov v dobro narave in ljudi. V projektu Gorički travniki smo donirana sredstva Islandije, Lihtenštajna in Norveške, naložili v obnovo opuščenih travnikov kot spodbudo vsem, da nadaljujemo z ohranjanjem mozaične kulturne krajine, kjer si narava in človek podajata roko, se učita drug od drugega in imata pri tem vzajemno korist.

Stanislava Dešnik, direktorica JZ KPG

